

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА



ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції

13 травня 2026 р.

Полтава
2026

3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/nacionalnipolozhenja-%28standarti%29-buhgalterskogo-obliku-v-derzhavnomu-sektori?category=dohidnapolitika&subcategory=buhgalterskij-oblik-u-derzhavnomu-sektori> (дата звернення: 21.04.2026 р.).

4. Левицька С. Бухгалтерський облік і аудит. Облік та аналіз діяльності бюджетних установ: монографія. СО Левицька. Рівне: УДУВГП 233, 2004. С. 27–35.

5. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації. Розпорядження КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavni-mi-fiansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805> (дата звернення: 21.04.2026 р.).

УДК 336.64:330.34

Свистун Людмила Анатоліївна,

кандидат економічних наук, доцент,

Користова Вікторія Станіславівна, студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна архітектура економічної безпеки вітчизняних підприємств зазнає суттєвої трансформації під тиском глобальних та внутрішніх енергетичних викликів. Енергетична складова є однією з найбільш критичних у структурі собівартості продукції та операційних витрат. Волатильність цін на енергоносії, ризики обмеження постачання електроенергії та необхідність інвестування в автономні джерела живлення створюють умови високої невизначеності. У такому контексті корпоративне бюджетування перестає бути лише інструментом фінансового контролю, перетворюючись на стратегічну систему раннього попередження та мінімізації енергетичних загроз [2].

Бюджетування як процес планування, контролю та аналізу грошових потоків дозволяє підприємству сформувати фінансовий фундамент для протидії зовнішнім шокам. В умовах енергетичних ризиків ключовим завданням стає забезпечення гнучкості бюджетного циклу. Традиційний річний період планування сьогодні часто виявляється неефективним, що зумовлює необхідність переходу до ковзного прогнозування. Це дозволяє оперативно коригувати витратну частину бюджету у разі різкого підвищення тарифів або виникнення потреби у закупівлі додаткових енергетичних ресурсів [1].

Ефективність переходу до ковзного прогнозування в сучасних умовах критично залежить від рівня цифровізації фінансового контуру підприємства. Впровадження інтегрованих ERP-систем та інструментів Business Intelligence (BI) дозволяє автоматизувати збір даних про енергоспоживання у режимі реального часу. Це мінімізує часовий лаг між виникненням енергетичного виклику (наприклад, різким стрибком цін на балансуєчому ринку електроенергії) та коригуванням бюджетних лімітів. Таким чином, бюджетна модель трансформується з пасивного річного плану в динамічну систему, що здатна адаптуватися до змін зовнішнього середовища практично миттєво, забезпечуючи безперервність моніторингу ключових показників фінансової стійкості.

Економічна безпека підприємства в енергетичній сфері безпосередньо залежить від точності операційних бюджетів. Бюджет виробництва, бюджет прямих матеріальних витрат та бюджет загальногосподарських накладних витрат повинні містити сценарії на випадок енергетичних обмежень. Важливо розуміти, що будь-яка затримка у прийнятті управлінських рішень через відсутність чітко розпланованих фінансових ресурсів може призвести до зупинки виробничих ліній, що в умовах воєнного стану є критичною загрозою для виживання бізнесу [3].

Практичне застосування інструментів бюджетування дозволяє наочно побачити вразливість підприємства до ресурсних викликів. Розглядаючи структуру бюджету руху грошових коштів (БРГК), можна виокремити пряму залежність між стабільністю надходжень та здатністю компанії фінансувати свої енергетичні потреби [4].

Прогнозний обсяг надходжень від реалізації продукції не завжди здатен повністю покрити операційні видатки в пікові періоди. Видаткова частина, де значну частку займають оплата рахунків постачальників, комунальні платежі та транспортні витрати, може генерувати від'ємне кінцеве сальдо грошових коштів. Це свідчитиме про наявність суттєвого касового розриву.

В контексті енергетичних ризиків цей розрив є «червоним прапорцем». Якщо підприємство вже має дефіцит ліквідності, будь-яке додаткове навантаження – наприклад, необхідність термінової закупівлі дизельного пального для генераторів у період блекаутів за завищеними цінами – призведе до повної втрати платоспроможності. Таким чином, бюджетування дозволяє ідентифікувати ці вразливі місця ще на етапі планування, що дає менеджменту час для пошуку альтернативних джерел фінансування (кредитні лінії, оптимізація запасів) або перегляду енергоємності виробничих процесів.

Для зміцнення економічної безпеки підприємства доцільно впроваджувати наступні заходи у межах корпоративного бюджетування задля оптимізації бюджетного процесу:

1. Сценарне моделювання – розробка бюджетів типу «що, якщо...», де враховуються різні рівні цін на енергоносії (базовий, кризовий, катастрофічний).
2. Виокремлення енергетичного бюджету – деталізація витрат на енергоресурси у окремий центр відповідальності для жорсткого контролю лімітів споживання.
3. Скорочення бюджетного циклу – перехід від квартального до щомісячного або навіть щотижневого моніторингу відхилень (план-факт аналіз), що критично важливо для оперативного реагування на енергетичні виклики.
4. Формування цільових резервних фондів – акумулювання коштів спеціально для покриття непередбачуваних витрат, пов'язаних з енергетичною автономією підприємства.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що корпоративне бюджетування є фундаментальною складовою системи економічної безпеки підприємства. Воно забезпечує не лише фінансову дисципліну, а й створює простір для маневру в умовах енергетичної нестабільності. Вчасне виявлення дефіциту ліквідності є ключем до виживання організації під впливом зовнішніх шоків. Тільки інтеграція конкретних ризиків у загальну систему фінансового планування дозволить вітчизняним підприємствам підтримувати конкурентоспроможність та забезпечувати сталий розвиток у турбулентних умовах сучасного ринку.

Література

1. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь 2024, Київ: НІСД, 71 с. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf.

2. Ізюмська В., Нікульшина А. (2021). Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка та суспільство*, (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-26>.

3. Кайда І. Цифрова трансформація як ключовий фактор підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-103>.

4. Свистун Л.А., Нечухран К.О., Шустваль Д.О. Теоретичні засади управління грошовими потоками підприємства в умовах кризи в економіці. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 192-198. [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-30](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-30).

УДК 631.1:657.47:004

Фурманчук Оксана Сергіївна,

кандидат економічних наук, доцент,

Білько Анастасія Вікторівна, Лісконог Катерина Володимирівна, студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку аграрного сектору вимагає пошуку нових інструментів підвищення ефективності в умовах цінової нестабільності, кліматичних ризиків та жорсткої конкуренції. Традиційні підходи до управління витратами виявляються недостатніми, тому визначальним фактором стає цифровізація обліково-аналітичних процесів (ERP-системи, хмарні сервіси, штучний інтелект). Саме інтеграція цифрових технологій в управління витратами дозволяє мінімізувати фінансові ризики, що робить її ключовим інструментом забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств та їхнього захисту від зовнішніх загроз.

Існує значний внесок різних науковців у розробку теоретичних та методичних засад і дослідження понять «витрати», «цифровізація витрат» проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених даним проблемам, питання, пов'язані зі створенням ефективного механізму управління витрат в умовах цифровізації залишаються дискусійними та потребують подальшого дослідження.

У сучасних умовах воєнного стану та глобальної економічної нестабільності аграрний сектор України виступає стратегічним фундаментом продовольчої та економічної безпеки держави. Проте, специфічні особливості сільськогосподарського виробництва — сезонність, біологічна трансформація активів, залежність від погоднокліматичних чинників та значне коливання цін на енергоносії й добрива — роблять цей сектор надзвичайно вразливим до внутрішніх та зовнішніх загроз. Традиційні підходи до управління витратами, що ґрунтуються на ретроспективному аналізі та ручній обробці первинних документів, у сучасних реаліях виявляються неефективними [1]. Затримка в отриманні актуальних даних про витрати призводить до неможливості оперативного реагування на відхилення від планових показників, що, як наслідок, підриває фінансову стійкість підприємства. Саме тому цифрова трансформація витрат стає не просто елементом модернізації, а критично важливим інструментом забезпечення економічної безпеки, що дозволяє аграріям оптимізувати споживання ресурсів та підвищити точність калькулювання собівартості.

Технологічна база цифрового управління витратами включає широкий спектр інструментів: від хмарних обчислень та ERP-систем до технологій Big Data та штучного інтелекту. Впровадження ERP-рішень (Enterprise Resource Planning) дозволяє